

НАПРЯМ 4. ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

Струк Назар Ігорович

аспірант кафедри обліку і аудиту,

Львівський національний університет імені Івана Франка

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-566-5-19>

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ АНАЛІЗУ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасне підприємницьке середовище характеризується високим рівнем конкуренції, цифровізацією процесів і потребою в оперативному прийнятті рішень. У таких умовах облік перестає бути лишень інструментом фіксації господарських операцій, а трансформується в джерело аналітичної інформації, що формує основу для управління конкурентними перевагами підприємства [1]. Проте, не на усіх підприємствах повною мірою використовують потенціал облікової інформації для стратегічного аналізу.

Огляд напрацювань вчених дає змогу стверджувати про зростання уваги до питань стратегічного управлінського обліку, контролінгу, бізнес-аналітики під час ухвалення рішень щодо конкурентоспроможності підприємства. Причому, зазвичай, автори наголошують на: обмежених можливостях традиційної облікової інформації без аналітичного супроводу та штучного інтелекту [2]; недостатньому розвитку систем обліку витрат, що стримує зростання ефективності [3]; застосуванні застарілих облікових практик, що не відповідають вимогам ринку [4]; недостатнє висвітлення у звітності соціальних ініціатив, що є чинником недовіри з боку користувачів інформації [5]; проблеми адаптації сучасних ІТ до традиційного управлінського обліку [6]; доречності розширення джерел облікової інформації внаслідок їх інтеграції з ERP-системами, CRM, Big Data та BI-технологіями [7; 8].

Основними проблемами формування облікової інформації для аналізу конкурентних переваг підприємства можна вважати: фрагментарність даних у бухгалтерському обліку для досягнення цілей стратегічного аналізу; відсутність належного методичного забезпечення інтеграції фінансового та управлінського обліку; низький рівень автоматизації та аналітичної обробки інформації в українських облікових системах; недостатня підготовка фахівців обліку до роботи з аналітичними інструментами.

Фрагментарність даних у бухгалтерському обліку для досягнення цілей стратегічного аналізу призводить до втрати цілісного уявлення про реальний фінансовий стан, неможливості провести повний аналіз витрат і доходів за напрямками діяльності, неправильної оцінки конкурентних переваг, складнощів у виявленні «вузьких місць» та неефективної діяльності.

Внаслідок відсутності належного методичного забезпечення інтеграції фінансового та управлінського обліку трапляється дублювання даних між підрозділами, неузгодженість аналітичних звітів між бухгалтерами та менеджерами, сповільнення процесу підготовки звітів; зростання витрат часу й коштів для виявлення помилок в обліку.

Низький рівень автоматизації та аналітичної обробки інформації в українських облікових системах є причиною зростання трудомісткості процесів формування звітності; неможливості оперативного реагування на зміни ринку; обмеженості дій щодо використання прогнозної аналітики, високого ризику помилок.

Недостатній рівень обізнаності фахівців обліку під час роботи з аналітичними інструментами не дозволяє ефективно впроваджувати ВІ-рішення, дашборди, аналізувати великі обсяги даних. Це створює умови залежності від зовнішніх консультантів або ІТ-підрозділів.

Вирішення окреслених проблем на підприємстві можливе через:

- інтеграцію облікової інформації з маркетинговими, логістичними та HR-системами для створення єдиного інформаційного простору на підприємстві;
- застосування дашбордів на основі облікових даних для моніторингу конкурентних позицій;

- належне функціонування обліку за центрами відповідальності, клієнтами, каналами збуту, що дасть змогу грамотно керувати прибутковістю й формувати конкурентні переваги;
- застосування хмарних технологій та ВІ-аналітики, зокрема Power BI, Qlik Sense тощо;
- підвищення кваліфікації бухгалтерів у сфері Data Analytics і Business Intelligence.

Доречність запровадження таких кроків доведена у діяльності українських аграрних підприємств, які запровадили ERP-рішення (зокрема, IT-Enterprise, BAS ERP). Зокрема, простежується вдала інтеграція даних обліку з аналізом. Це дало змогу оптимізувати витрати, зменшити втрати продукції, підвищити точність стратегічного прогнозування [1].

Також, Ткачов С. і Мінай О. наводять приклади підприємств ракетно-космічної промисловості, де вдало інтегрували смарт-аналітику в систему обліку. Це дало змогу значно підвищити оперативність формування звітності; точність оцінки витрат; ідентифікацію конкурентних переваг на основі облікових КРІ. Зокрема, вони стверджують, що «використання штучного інтелекту дозволило трансформувати бухгалтерські операції у джерело стратегічної інформації для управління конкурентоспроможністю» [2].

Отже формування джерел облікової інформації для аналізу конкурентних переваг на підприємстві потребує переосмислення ролі обліку як аналітичного інструменту. Якісна облікова інформація для аналізу конкурентних переваг є вкрай важливою, особливо в умовах цифровізації, зміни ринку та його глобалізації. Головна проблема полягає у відсутності інтегрованого стратегічного підходу, технічній негнучкості та недостатній взаємодії між обліком і управлінням. Саме тому доцільно своєчасно запроваджувати цифрову трансформацію облікових процесів, спрямовану на інтеграцію даних, автоматизацію аналітики та стратегічну орієнтацію системи обліку.

Список використаної літератури:

1. Білоусько Р. С. Технологічне забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств: дис. ... д-ра філософії: 051 Економіка / ХНТУСГ ім. Петра Василенка. Харків, 2025. URL: <https://repo.btu.kharkiv.ua/items/7cf5d0d6-84cd-4c24-924e-a8663425f255>
2. Ткачов С., Мінай О. Інтеграція смарт технологій для бізнес-аналізу облікових операцій на підприємствах. *Журнал ракетно-космічної техніки*. 2025. URL: <https://rocketspace.dp.ua/rst/article/download/352/256>
3. Sirait S.A., Nababan J.E.A.B. Peran Praktik Akuntansi Manajemen dalam Meningkatkan Efisiensi Operasional dan Kinerja Keuangan pada Perusahaan Manufaktur. *Jurnal Ilmiah Ekonomi Manajemen*. 2025. URL: <https://ejurnal.kampusakademik.co.id/index.php/jiem/article/download/6012/5199>
4. Gholami A., Kordestani G., Sarajari H.R. Management accounting development in response to organizational environmental changes. *International Journal of Business Management and Economic Review*. 2025. URL: <https://www.mbajournal.ir/index.php/IJBME/article/download/61/47>
5. Gabrielli G., Mazza T., Marchini P. L. Unlocking success: exploring the relationship between multiple CSR initiatives, firm performance and the role of the regional quality of government. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*. 2025. URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/SAMPJ-11-2023-0850/full/pdf>
6. Asnaashari H., Mennati V., Foroughi A.H. The relationship between job compatibility and job performance of management accountants: the mediating role of business intelligence. *Financial Accounting Research*. 2025. URL: https://far.ui.ac.ir/article_29594_3792b7151672d423a9d9e9d7e398d779.pdf
7. Зварич О. Л. Розвиток управлінського обліку в умовах цифрової трансформації. *Економіка і держава*. 2023. №3. С. 45–49.
8. Кравченко Т. Г. Аналітичне забезпечення управління конкурентоспроможністю підприємства. *Економічний простір*. 2021. №167. С. 112–118.